

THE FUTURE OF THE NATION-STATE IN THE POST-HEGEMONIC ERA: NEW DYNAMICS IN A MULTIPOLAR WORLD

YAŞAR YEŞİLYURT

Dr. Öğretim Üyesi, Samsun Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Mail: yasar.yesilyurt@samsun.edu.tr



ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9094-1538>

ABSTRACT

This article critically examines the future and strategic positioning of the nation-state amidst the rise of multipolarity in international relations. The prevailing assumption that a unipolar world is inherently negative while a multipolar order fosters positive outcomes is questioned. It is argued that multipolarity represents an unexplored domain (*terra incognita*), where the redistribution of global power among multiple actors does not necessarily ensure cooperation and stability. The post-hegemonic era necessitates a reassessment of hegemony as a concept and compels nation-states to redefine their sovereignty, security, and identity policies. Globalization, digitalization, and the rise of transnational actors are reshaping traditional power structures. This study explores both the opportunities and challenges posed by multipolarity, analyzing how nation-states can adapt to these emerging dynamics.

Keywords: Nation-State, Hegemony, Post-Hegemony, Multipolarity, Globalization.

Makaleye Ait Bilgiler

Makale Türü: Araştırma

Geliş Tarihi: 06.04.2025

Kabul Tarihi: 02.06.2025

Yayın Tarihi: 25.06.2025

Yayın Sezonu: Ocak - Haziran

Makaleye Atıf Bilgisi

YEŞİLYURT Yaşar, (2025). "Post-Hegemonik Dönemde Ulus-Devletin Geleceği: Çok Kutuplu Dünyada Yeni Dinamikler". *Muhafazakâr Düşünce*. Yıl: 21 Sayı: 68 (212-236).

muhafazakardusunce • yıl: 21 - sayı: 68 • Ocak-Haziran 2025

POST-HEGEMONİK DÖNEMDE ULUS-DEVLETİN GELECEĞİ: ÇOK KUTUPLU DÜNYADA YENİ DİNAMİKLER

YAŞAR YEŞİLYURT

Öz

Bu makale, uluslararası ilişkilerde çok kutupluluğun yükselmesiyle birlikte ulus-devletin geleceğini ve stratejik konumunu eleştirel bir perspektifle incelemektedir. Tek kutuplu düzenin olumsuz, çok kutuplu düzenin ise olumlu olduğu yönündeki yaygın kabul sorgulanmakta ve çok kutupluluğun keşfedilmemiş bir alan (*terra incognita*) olduğu vurgulanmaktadır. Küresel güç dengelerinin daha fazla aktör arasında yeniden dağıtılması, her zaman işbirliği ve istikrar getirmeyebilir. Post-hegemonik dönem, hegemonya kavramının yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmakta ve ulus-devletlerin egemenlik, güvenlik ve kimlik politikalarını yeniden şekillendirmektedir. Küreselleşme, dijitalleşme ve transnasyonal aktörlerin yükselişi, ulus-devletlerin geleneksel güç yapılarını dönüştürmektedir. Bu çalışmada, çok kutupluluğun sunduğu fırsatlar ve riskler tartışılarak, ulus-devletin bu yeni dinamiklere nasıl adapte olabileceği analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulus Devlet, Hegemonya, Post-hegemonya, Çok Kutupluluk, Küreselleşme.

Giriş

Hegemonya ve post-hegemonya kavramları, yalnızca belirli dönemlerin güç ilişkilerini değil, aynı zamanda bu ilişkilerin söylemsel ve kurumsal çerçevesini anlamak açısından tarihsel sürekliliği olan terimlerdir. İngiltere'nin deniz gücüne dayalı hâkimiyetinden, Fransa'nın kültürel ve ideolojik etkisine, sonrasında ise ABD'nin ekonomik ve askeri liderliğine uzanan süreçte hegemonya, sürekli değişen bir içerikle yeniden tanımlanmıştır. Bu çalışmada özellikle 21. yüzyılda beliren post-hegemonik belirsizlik dikkatle ele alınsa da, bu tartışma geçmişteki hegemonya biçimlerinin mirasını da göz ardı etmemektedir. 21.yüzyılda uluslararası ilişkiler ve küresel siyaset, hegemonik düzenin yapısal bir dönüşüm geçirdiği kritik bir sürece girmiştir. Tek kutuplu dünya düzeninin zayıflamasıyla birlikte, uluslararası sistemde çok kutupluluğa doğru bir geçiş yaşanmakta, bu durum küresel güç dengelerini ve devletlerarası ilişkileri köklü biçimde etkilemektedir. Bu süreçte ulus-devletin geleceği üzerine yürütülen tartışmalar, küreselleşme, dijitalleşme ve transnasyonel aktörlerin artan etkisi bağlamında yeni bir boyut kazanmıştır. Geleneksel hegemonya kavramı, uzun yıllardır uluslararası ilişkilerin merkezinde yer alsa da, çok kutupluluk bağlamında bu kavramın yeniden ele alınması ve teorik çerçevesinin genişletilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Post-hegemonik dönem olarak adlandırılan bu yeni süreç, yalnızca hegemonya kavramının yeniden değerlendirilmesini değil, aynı zamanda ulus-devletin küresel sistemdeki rolünün radikal bir dönüşüm geçirmesini de zorunlu kılmaktadır. Zira küresel siyasette hegemonik güçlerin göreceli olarak zayıfladığı, bölgesel ve küresel güç dağılımının daha fazla aktöre yayıldığı bir yapı ortaya çıkmaktadır (Keohane & Nye, 1977; Cox, 1987). Ancak bu dönüşüm, yalnızca büyük güçler arasındaki askeri ve ekonomik rekabet üzerinden okunamaz; aksine, küresel aktörlerin ve bölgesel güçlerin stratejik yönelimleriyle şekillenen daha karmaşık bir jeopolitik düzene işaret etmektedir.

Dünya siyasetindeki bu değişim, yalnızca ülkeler arasındaki güç mücadelesiyle sınırlı kalmayıp, hegemonya kavramına meydan okuyan devletlerin yönetim pratikleri ve alternatif kurumsal düzenlemeler geliştirme çabaları ile daha derin bir ilişki içindedir. Özellikle ABD'nin küresel hegemonyasına karşı alternatif bir güç merkezi olarak yükselen Çin'in dış politika stratejileri, küresel güç dengeleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Gürçan, 2019). Çin'in geleneksel olarak ikili ilişkiler çerçevesinde yürüttüğü dış politikasını, Avrasya bağlamında çok taraflı bir bölgecilik yaklaşımıyla genişletmesi, bu dönüşümün en somut örneklerinden biridir (Laïdi, 2014). Bu bağlamda, Çin liderliğinde şekillenen Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Avrasya'daki çok

kutupluluğun normatif ve kurumsal bir temel üzerine inşa edilmesini sağlamaktadır. ŞİÖ çatısı altında düzenlenen zirvelerde, ekonomik, finansal ve askeri iş birliği alanlarında kritik stratejik anlaşmalar yapılmakta, bu süreçte Çin'in bölgecilik siyasetini küresel normlarla meşrulaştırma çabası ön plana çıkmaktadır (Roberts, 2011). Ancak bu girişimlerin başarısını sınırlayan hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde çeşitli engeller bulunmaktadır. Çin'in, Batı merkezli ekonomik düzene alternatif bir model geliştirme ihtiyacı, küresel finansal sistemdeki hâkim güçlerin direnciyle karşı karşıyadır (Held, 2004). Çin'in Avrasya'daki bölgecilik stratejileri ve ŞİÖ gibi girişimlerinin uluslararası sistem üzerindeki etkisi, hem teorik hem de pratik düzeyde kapsamlı bir değerlendirme gerektirmektedir. Örneğin, ŞİÖ'nün uluslararası güvenlik alanındaki katkıları önemli olmakla birlikte, ekonomik ve finansal kalkınma hedeflerini uygulamada karşılaştığı zorluklar da dikkat çekmektedir (Hamzaoğlu, 2024: 211-215). Ulus-devletlerin egemenliği ile bölgesel entegrasyonun gereklilikleri arasındaki gerilim, bu sürecin karmaşıklığını artıran önemli bir faktördür. Bölgesel kararların bağlayıcılığına dair yaşanan zayıflıklar ve askeri iş birliği açısından ABD merkezli güvenlik mekanizmaları ile rekabet edememe durumu, bu girişimlerin uzun vadeli etkilerini sınırlayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Altun, 2020).

Öte yandan, hegemonya karşıtı hegemonya tartışmaları da günümüz çok kutuplu düzeninde önemli bir yer tutmaktadır. Vijay Prashad, Rusya ve Çin'in küresel bir hegemonya tesis etmek yerine kendi egemenlik alanlarını koruma çabası içinde olduğunu ileri sürmektedir. Prashad'a göre, Batı'nın merkezi otoritesine dayalı hegemonik düzenine karşı Çin ve Rusya, her devletin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmesine olanak tanıyacak bir yapı oluşturmayı hedeflemektedir (Krishnan, 2023). Ancak bu yaklaşım, hegemonya karşıtı bir hegemonya kurma çabası olarak da değerlendirilebilir; çünkü Çin ve Rusya, Batı hegemonyasına meydan okurken kendi etki alanlarını genişletmekte ve alternatif bir hegemonik sistem kurma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, özellikle Gramsciye literatürde tanımlanan biçimiyle, egemen söylem ve yapıya karşı geliştirilen alternatif bir normatif düzen kurma arayışı olan "karşı hegemonya" (counter-hegemony) kavramıyla ilişkilendirilebilir (Cox, 1983). Çin'in ekonomik ve askeri kapasitesini artırarak yeni bir küresel hegemon olma yolunda ilerlemesi, bu karşı hegemonik stratejinin en somut örneklerinden biridir. Özellikle Tayvan üzerindeki artan baskısı, Çin'in bölgesel hegemonya kurma girişimlerinin belirgin bir tezahürü olarak değerlendirilmektedir. Çin'in Tayvan'a yönelik askeri tatbikatları ve ABD ile yaşadığı diplomatik gerilimler, Asya-Pasifik'teki güç dengelerinin nasıl şekilleneceğini

belirleyecek kritik unsurlar arasında yer almaktadır. Tayvan meselesi, çok kutupluluk çerçevesinde yalnızca bir bölgesel çatışma dinamiği olarak değil, aynı zamanda Çin'in küresel hegemonya inşasında nasıl bir yol izleyeceğinin de bir göstergesi olarak ele alınmalıdır. Çin'in bölgesel politikaları, onun çok kutuplu dünya düzenindeki rolünü şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Küresel güç dengelerindeki bu dönüşüm, yalnızca hegemonya karşısı girişimlerin yükselişi ile sınırlı değildir. Aynı zamanda, bölgesel ve uluslararası düzeyde sürdürülebilir bir iş birliği kültürünün nasıl inşa edileceği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Post-hegemonik dönem, ulus-devletlerin hem iç hem de dış politikalarını yeni koşullara uyarlamalarını gerektiren karmaşık ve dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Hegemonik güçlerin gerilemesi, yükselen güçlerin uluslararası sistemdeki etkilerini artırması ve bu süreçlerin küresel güç dengeleri üzerindeki yansımaları, ulus-devletin egemenlik, güvenlik ve kimlik gibi temel işlevlerini yeniden tanımlamasını zorunlu kılmaktadır. Küreselleşmenin getirdiği dinamiklerle birlikte, ulus-devletler yalnızca geleneksel güç unsurlarını korumakla kalmayıp, aynı zamanda dijitalleşmenin yarattığı fırsat ve tehditlere de uyum sağlamak zorundadır. Çok kutupluluk, küresel siyasette güç dağılımının daha adil hale gelmesini sağlayabileceği gibi, aynı zamanda iş birliği yerine yeni gerilim ve belirsizliklerin doğmasına da neden olabilecek bir süreçtir.

Hegemonya, yalnızca askeri ya da ekonomik üstünlükle değil; aynı zamanda ideolojik, kültürel ve kurumsal düzeyde rıza üretimi yoluyla inşa edilen çok boyutlu bir egemenlik biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda çalışmada kullanılan post-hegemonya kavramı, yalnızca belirli bir hegemonik merkezin yokluğunu değil; aynı zamanda hegemonik yapının normatif ve ideolojik meşruiyet temelinde çözülmesini ifade etmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda, küresel sistemde hegemonik rıza üretiminin sekteye uğradığı ve normatif yönelimlerin belirsizleştiği bir geçiş süreci olarak tanımlanan post-hegemonik dönem, “terra incognita” (yani karanlık ve haritalanmamış bir alan) metaforuyla betimlenmektedir.

Bu çerçevede çalışmanın temel araştırma soruları şunlardır:

1. “Post-hegemonik dönemde çok kutupluluk, daha adil ve istikrarlı bir düzen mi yaratacak, yoksa kurumsal ve normatif bir belirsizlik alanı mı oluşturacaktır?”
2. “Post-hegemonik süreçte ulus-devlet, egemenlik ve kimlik gibi temel unsurlar bakımından nasıl bir yeniden konumlanma yaşayacaktır?”

Bu sorular etrafında geliştirilen temel sav, çok kutupluluğun henüz tam anlamıyla kurumsallaşmamış bir yapı olduğu ve mevcut küresel düzenin bir terra incognita evresine girdiği yönündedir. Bu çalışma, yöntemsel olarak betimleyici ve karşılaştırmalı nitel bir yaklaşımı benimsemektedir. Kavramsal düzlemde, hegemonya, çok kutupluluk, post-hegemonik düzen ve ulus-devlet gibi temel kategoriler ele alınmakta; bu kavramlar, farklı kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmaktadır. Özellikle Gramsciyen kuramsal çerçeve temel alınarak, hegemonik yapının yeniden üretimi ve rıza mekanizmalarının dönüşümü üzerinden analitik bir değerlendirme yapılmaktadır. Çalışmanın mekânsal odağı, genel olarak küresel düzeydeki uluslararası ilişkiler sistemine yönelmekle birlikte; zaman bakımından Soğuk Savaş sonrası dönem ve 21. yüzyıldaki çok kutupluluk tartışmaları ön plana çıkarılmaktadır. Literatür taramasına dayalı olarak hazırlanan bu çalışma, kavramsal açıklık ve kuramsal tutarlılık ekseninde bir analiz geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, çalışmanın birinci bölümünde hegemonya kuramlarının tarihsel gelişimi ve çeşitli perspektifler ele alınmakta; ikinci bölümde çok kutupluluk kavramı tartışılmakta ve post-hegemonik düzenin ayırt edici özellikleri analiz edilmektedir. Üçüncü bölümde ise, ulus-devletin bu dönüşüm sürecindeki konumu, işlevi ve geleceği değerlendirilmekte; çok kutupluluk bağlamında yeniden tanımlanan egemenlik yapıları incelenmektedir.

Post-Hegemonik Dönem: Kavramsal Çerçeve

Hegemonya kavramı, Antik Yunan'dan günümüze kadar farklı anlamlar kazanmış, siyasi, ekonomik, kültürel ve ideolojik bağlamlarda çeşitli teorisyenler tarafından yeniden yorumlanmıştır. İlk olarak askeri ve siyasi liderliği tanımlayan bu kavram, modern dünyada uluslararası sistemde istikrarı sağlama, ideolojik yönlendirme ve kitle kültürünün inşası gibi geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Günümüzde hegemonya, siyaset bilimi, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler gibi disiplinlerde güç ilişkilerini, egemenlik biçimlerini ve toplumsal değişimi anlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır.

Hegemonya kelimesi, Antik Yunanca “hegemonia” kökünden gelmektedir ve “önderlik”, “yönetim” veya “komuta” anlamına sahiptir. Antik Yunan'da bir şehir devletinin (polis) diğerleri üzerindeki askeri ve siyasi liderliği “hegemonya” olarak adlandırılmıştır (Bottomore, 1988: 202). Modern anlamda hegemonya kavramı, 19. yüzyılın sonlarında Rus Marksistleri tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle Plekhanov, işçi sınıfının köylülük üzerindeki liderliğini ve devrim sürecindeki öncü rolünü tanımlamak için bu kavramı kullanmıştır (Krader, 1972). Hegemonya kavramının en geniş çaplı teorik

çerçevesi Antonio Gramsci tarafından geliştirilmiştir. Gramsci, hegemonya kavramını sadece siyasi ve ekonomik egemenlikle sınırlı görmemiş, aynı zamanda kültürel ve ideolojik boyutlarına da vurgu yapmıştır. Ona göre, egemen sınıf yalnızca zor kullanarak değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik araçlarla da toplumun rızasını kazanır ve egemenliğini sürdürür (Gramsci, 1971: 12). Gramsci'nin hegemonya anlayışı, egemen sınıfın fikirlerini ve dünya görüşünü toplumun diğer kesimlerine kabul ettirmesi üzerine kuruludur. Böylece, toplumun tüm katmanları bu egemenliği doğal, gerekli ve vazgeçilmez olarak algılamaya başlar. Bu süreçte hegemonya, yalnızca baskın devletlerin veya güç odaklarının dayattığı ideolojilerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda bu ideolojilerin diğer devletlerin yönetici tabakaları tarafından da içselleştirilmesiyle sürdürülebilir hale gelir (Bostanoğlu, 1999: 189).

Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisyenleri de hegemonya kavramını kültürel boyutlarıyla ele almıştır. Max Horkheimer, Theodor Adorno ve Herbert Marcuse gibi düşünürler, kitle iletişim araçlarının ve popüler kültürün egemen ideolojiyi yayarak bireylerin eleştirel düşünme yeteneğini körelttiğini ve hegemonik düzeni sürdüren bir araç olarak işlev gördüğünü savunmuşlardır (Horkheimer & Adorno, 1995: 120). Frankfurt Okulu'na göre modern toplumda medya, bireylerin tüketim alışkanlıklarını, değerlerini ve dünya görüşlerini şekillendirerek egemen sınıfın çıkarlarına hizmet etmektedir. Bu süreçte bireyler, özgür ve bağımsız düşündüklerini sansalar da, aslında hegemonik düzenin belirlediği çerçevede hareket etmektedirler.

Hegemonik İstikrar Teorisi ve Neo-Realist Perspektif

1970'lerde Amerikan hegemonyasının gerilemesi, uluslararası ilişkiler disiplininde hegemonya kavramına yönelik teorik tartışmaları canlandırmış ve geçmişteki hegemonik güçlerin yükselişini ve düşüşünü açıklamaya yönelik kuramsal çabaları artırmıştır. Bu dönemde hegemonya kavramı iki farklı yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır. İlk olarak, neo-realist yazarlar hegemonyayı tahakküm ile özdeşleştirerek, hegemonik gücün uluslararası sistemde istikrar sağlama kapasitesini vurgulamışlardır. Bu yaklaşıma göre hegemonya, güçlü bir devletin uluslararası düzeni belirlediği, normları ve kuralları oluşturduğu ve bu düzenin devamı için askeri, ekonomik ve siyasi gücünü kullandığı bir sistemdir (Gilpin, 1981: 31; Yavuzaslan, 2014). Gilpin uluslararası sistemde dengesizlik devam ederse sistemin değişeceğini ve gücün yeniden dağılımını yansıtan yeni bir dengenin oluşacağını savunur. 1980'lerde ABD'nin güç kaybı, hegemonya ve sistem değişikliği tartışmalarını yoğunlaştırmış, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte bu konular farklı boyutlarıyla ele alınmıştır.

Güç dengesi kavramına önem veren realistler, bu süreçte rekabetin ve çatışmaların artacağını öne sürerken, bazı teorisyenler yeni düzenin barış ve istikrar getireceğini savunmuştur. Realist perspektife göre, uluslararası sistemde büyük güçler arasındaki güç dengesi aniden, öngörülemeyen ve doğrusal olmayan değişimlere uğradığında, yapısal dönüşümler meydana gelir. Bu tür değişimler sonucunda, mevcut uluslararası sistem yerini farklı bir sistem modeline bırakır; örneğin, güç dengesi sistemi hegemonik sisteme dönüşebilir ya da çok kutuplu bir yapı tek kutuplu bir düzene evrilebilir. Waltz’a göre, çok kutuplu sistemlerde rekabet, iki kutuplu sistemlere kıyasla daha karmaşıktır. Bunun temel nedeni, devletlerin göreceli kapasiteleri hakkındaki belirsizliklerin artması ve koalisyonların sadakati ile güçlerinin öngörülemez hale gelmesidir. İki kutuplu bir sistemde ise aktör sayısının az olması nedeniyle belirsizlik daha düşük seviyededir ve bu durum savaş ihtimalini azaltır. Bu mantıktan hareketle, tek kutuplu sistemlerin, diğer sistemlere kıyasla en düşük savaş olasılığına sahip olduğu öne sürülebilir. Tek kutuplu bir sistemde, büyük güçler genellikle sistemin baskın aktörüne uyum sağlama eğiliminde olduklarından, aralarındaki güvenlik rekabetinin azalması beklenir. Bu çerçevede, hegemon gücün varlığı, büyük devletler arasında doğrudan çatışma riskini sınırlayan bir unsur olarak görülebilir (Yurdakul, 2019: 8).

Hegemonik istikrar teorisi ise, ilk olarak ekonomist ve tarihçi Charles Kindleberger tarafından ortaya atılmıştır. Kindleberger, doğrudan “hegemonya” terimini kullanmasa da, 1930’lu yıllarda yaşanan ekonomik krizin temel sebeplerinden birinin küresel ölçekte liderlik edecek güçlü bir devletin bulunmaması olduğunu öne sürmüştür. Ona göre, uluslararası sistemde ekonomik ve politik istikrarı sağlayacak bir önder gücün eksikliği, Büyük Buhran’ın derinleşmesine ve sonunda İkinci Dünya Savaşı’nın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kindleberger, hegemon bir gücün var olması durumunda bu krizlerin önlenebileceğini ve dünya ekonomisinin daha dengeli bir yapıya kavuşabileceğini savunmuştur. (Kindleberger, 1973: 305.) Gilpin’in hegemonik istikrar teorisi, uluslararası sistemde düzenin devam etmesinin hegemonik gücün varlığına bağlı olduğunu öne sürmektedir. Gilpin’e göre, hegemonik güç uluslararası kuralları ve normları belirleyerek, ekonomik ve siyasi düzeni sağlamaktadır. Gilpin hegemonya kavramını tarihsel döngülerle açıklamakta ve Keohane ve Nye tarafından ABD’nin “eriyen hegemonyasının” gözlenebilir olduğunu kabul etmektedir. Diğer yandan Gilpin, bunun yeni bir duruma işaret etmediğini, iki dünya savaşı arasında da Britanya’nın eriyen gücüne karşılık, ABD’nin de isteksiz davrandığını ve hegemon rolünü üstlenmediğini ifade etmektedir. Fakat bu yeni durumda, *Pax Americana*’nın yerini alacak bir düzenleme henüz

görülmemekte veya süreç çok yavaş işlemektedir. Gilpin ayrıca tarih boyunca hegemonik gücün ancak bir savaşla değiştiğini ama bu yeni durumda savaş ihtimalinin azaldığını ifade etmektedir (Gilpin, 1981: 234-235).

Keohane, hegemonik istikrar teorisini geliştirerek, hegemonyanın yalnızca askeri ve ekonomik güçle değil, aynı zamanda uluslararası kurumlar, normlar ve yasalar aracılığıyla sürdürülebileceğini savunmuştur (Keohane, 1984). Bu bakış açısına göre, hegemon istikrarı sağladıktan sonra gücünü kaybetse bile, kurduğu düzen mevcut uluslararası yapı içerisinde işlemeye devam eder. Hegemonik İstikrar Teorisi'nin önemli savunucularından biri olan Krasner, uluslararası serbest ticaret rejiminin kurulması ve sürdürülebilirliğinin, küresel ölçekte baskın bir hegemon gücün varlığına bağlı olduğunu öne sürmektedir. Ona göre, serbest ticaretin devletlere sağladığı ekonomik avantajların yanı sıra, uluslararası çatışmaların önlenmesinde de önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Krasner, uluslararası sistemde en merkezi aktörün devlet olduğunu vurgulamakta ve devlet dışı aktörlerin etkisinin gereğinden fazla abartıldığını savunmaktadır. Uluslararası sistemin, devletlerin iradesi dışında zorunlu bir karşılıklı bağımlılık yaratmadığını belirterek, bu tür argümanlara dayanan karşılıklı bağımlılık teorilerine eleştirel yaklaşmaktadır. Ona göre, küresel ticaretin belirleyici unsuru, kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkarmaya çalışan devletlerdir (Krasner, 2000: 19-36). Hegemonik İstikrar Teorisi'nin temelinde, ABD'nin küresel sistemde oynadığı liderlik rolünün meşruiyetini sağlama çabası yatmaktadır. Bu teoriyi savunan düşünürler, artan uluslararası ekonomik karşılıklı bağımlılık bağlamında güçlü bir hegemon devletin varlığının, küresel sorunların çözümünü kolaylaştıracağını öne sürmektedir. Özellikle serbest piyasa ekonomisinin sürdürülebilmesi açısından hegemon bir aktörün varlığı kritik görülmekte ve bu rolün, Amerika Birleşik Devletleri tarafından üstlenildiği vurgulanmaktadır (Kaymak, 2016).

Marksizm'den etkilenen bir grup kuramcı, hegemonyayı özgül bir kavram olarak devletlerarası sistemin hiyerarşik ve eşitsiz yapısını tahakkümden daha karmaşık mekanizmalar aracılığıyla yeniden üreten bir egemenlik biçimi olarak tartışır. Bu ikinci grupta yer alan Neo-Gramsciye (Neo-Gramscian) Kuram devletlerarası alanda belli bir devletin üstünlüğünün hegemonik olabilmesinin, bu devletin diğer devletler üzerinde hükümet benzeri bir fonksiyon icra etme kapasite ve yeteneğine bağlı olduğunu ve ancak bunun realist geleneğin öne sürdüğü gibi yalnızca ulusal çıkarların bütünsel bir temsilcisi olarak kavranan devlet ekseninde tanımlanamayacağını öne sürdü (Yavuzaslan, 2014). Neo-Gramsciye yaklaşıma göre uluslararası ilişkilerde hegemonya bir öncü devletin di-

ğer devletler üzerinde yönetici bir rol oynaması biçimde ortaya çıkar. Burada hegemonya, hegemonik gücün oluşturduğu kurumlar ve sahip olduğu maddi kaynaklar tarafından desteklenen ve hegemonik gücün kurucu düşüncelerinin kabul edilmesiyle kendisi ortaya koyan geniş tabanlı bir rıza anlamına gelir (Cox, 1981: 140). Neo-Gramscian teori, hegemonik mücadelelerin yalnızca askeri ve ekonomik güç üzerinden değil, ideolojik ve kültürel hegemonya aracılığıyla da sürdürüldüğünü öne sürer. Cox ve Gill'in çalışmaları, uluslararası sistemin tarihsel süreçler ve üretim ilişkileriyle şekillendiğini vurgulamaktadır. Ancak, bu yaklaşımın realpolitik çerçevedeki sınırları da göz önünde bulundurulmalıdır. Realist teori, büyük güçlerin uluslararası sistemdeki stratejik çıkarlarını merkeze alırken, Neo-Gramscian yaklaşım bu süreci hegemonik aktörlerin ideolojik ve ekonomik yapıları üzerinden analiz etmektedir. Ancak, devletlerarası güç mücadelesinde askeri ve ekonomik çıkarların doğrudan etkisini göz ardı etmek, küresel sistemin işleyişine dair eksik bir analiz sunabilir. Örneğin, Çin'in yükselişi yalnızca normatif ve ekonomik dönüşümlerle değil, aynı zamanda jeopolitik hamlelerle de ilişkilidir. Bu nedenle, Neo-Gramsciyan bakış açısı, realpolitik dinamiklerle birlikte ele alınmalı ve çok kutupluluğun yalnızca hegemonik ideolojiyle açıklanamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmada Gramsciyan hegemonya teorisinin, özellikle Antonio Gramsci ve Robert Cox'un geliştirdiği tarihselci ve yapısalcı çerçevenin, çok kutuplu dünyanın post-hegemonik karakterini açıklamada daha kapsayıcı olduğu düşünülmektedir. Realist yaklaşımlar hegemonik düzeni büyük güç mücadelesi bağlamında değerlendirse de, bu yaklaşım çok paydaşlı ve çok düzlemli küresel dönüşümleri göz ardı etmektedir. Benzer şekilde neoliberal kurumsalcı yaklaşımın uluslararası örgütlere biçtiği rasyonel düzenleyici rol, günümüzün parçalı ve çatışmalı yapısıyla tam olarak örtüşmemektedir. Bu bağlamda, çalışmanın teorik zemini, hegemonya kavramını bir "rıza ve üretim ilişkileri sistemi" olarak gören Gramsciyan gelenek üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşım, çok kutupluluğun mutlak bir düzen üretmediği; aksine, normatif boşluklar ve yeni rıza mekanizmaları üzerinden şekillenen "post-hegemonik" bir geçiş süreci yarattığı fikrini anlamakta daha elverişli görünmektedir. Bu tercih, çalışmanın analitik çerçevesini daha eleştirel ve dönüşüme açık bir kuramsal zemine oturtmakta, aynı zamanda küresel düzeydeki belirsizliklerin yalnızca güç dağılımıyla değil, hegemonya inşasının ideolojik ve yapısal boyutlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini varsaymaktadır.

Post-Hegemonik Dönemde Yeni Dinamikler

Post-hegemonik dönem, hegemonik güçlerin etkisinin azalmasıyla ortaya çıkan, ancak hegemonik düzenin tamamen ortadan kalkmadığı, yeni aktörlerin ve yönetim modellerinin şekillenmeye başladığı bir süreci ifade etmektedir. Bu bağlamda, post-hegemonya bir hegemonik boşluk olarak mı değerlendirilmelidir, yoksa yeni bir hegemonya inşa süreci midir? Bu sorunun yanıtı, hegemonik güçlerin nasıl tanımlandığına bağlıdır. Çin ve Rusya gibi aktörler küresel hegemonyaya meydan okurken, kendi bölgesel ve küresel hegemonik etkilerini de pekiştirme eğilimindedirler. Dolayısıyla, post-hegemonik dönem, yalnızca hegemonya karşısı bir süreç olarak değil, aynı zamanda çok merkezli hegemonik düzenlerin şekillenmeye başladığı bir aşama olarak da değerlendirilebilir.

Robert Cox'a göre hegemonya yalnızca devletlerarası ilişkilerle değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal yapıların uluslararası normlarla uyumlu hale getirilmesiyle de ilgilidir (Cox, 1987: 384). 20. yüzyılda neoliberal düzenin küresel ölçekte yayılımı, Gramsci'nin hegemonya anlayışıyla paralellik göstererek, ekonomik ilişkiler ve ideolojik liderliğin bir arada nasıl çalıştığını göstermektedir. Ancak günümüzde Çin, Rusya ve diğer yükselen güçlerin alternatif ekonomik ve kültürel modeller geliştirmesi, bu hegemonik düzeni sorgulamaktadır. Laïdi'nin "normatif belirsizlik" kavramı, hegemonik normatif düzenin yerini, birden fazla aktörün kendi çıkarlarına göre şekillendirdiği çok kutuplu bir sisteme bırakmasını ifade etmektedir (Laïdi, 2014).

Post-hegemonik dönemde neoliberal düzen, küresel yönetimde belirsizlikler yaratmaktadır. Küreselleşme sürecinin hızlanması, hegemonik gücün daha fazla meydan okumayla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. ABD'nin küresel hegemonyasının zayıflamasıyla birlikte BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) gibi aktörler Batı merkezli neoliberal düzene meydan okumakta ve alternatif küresel işleyiş modelleri önermektedir. Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative) gibi projeleri, Batı merkezli küresel ekonomik yapıyı yeniden şekillendirme girişimi olarak görülmektedir. Post-hegemonik dönem, küresel siyasette öngörülemesizliği artırmaktadır. Günümüzde devletler arasındaki rekabet, hegemonik güçlerin gerilemesiyle birlikte daha çok ekonomik ve kültürel eksenlerde yoğunlaşmaktadır. Küresel düzenin çok aktörlü bir yapıya evrilmesi, geleneksel hegemonik istikrar teorisinin öngördüğü hiyerarşik yapının yerini esnek, dinamik ve çok kutuplu bir sisteme bırakmasına neden olmaktadır. Bu süreçte, uluslararası normlar ve kurumlar da dönüşüm geçirmekte, yeni güç dengeleri şekillenmektedir.

Cox (1981) hegemonik düzenlerin yalnızca ekonomik ve askeri güçle değil, aynı zamanda ideolojik meşruiyetle de desteklendiğini vurgular. Çok kutuplu bir dünyada, bu ideolojik meşruiyetin parçalanması, normatif bir boşluk yaratır. Cox'un çalışmaları, post-hegemonik dönemin, eski normatif düzenin yerini alacak yeni ideolojik çerçevelerin henüz oluşmadığı bir "ara dönem" olarak tanımlanabileceğini öne sürer. Cox'a göre, "arka planda bir gücün varlığı, "tüm büyük güçlerin mutabakat arayışına bağlılık" için gerekli olan meşruiyet için de önemlidir (Cox, 2004, 311-314). Başka bir deyişle, hegemonik bir dünya düzeni, eylemlerin meşrulaştırılması ve hâkim düzenin yeniden üretilmesi de önemlidir. Bu güçler karşılıklı olarak birbirleriyle etkileşime girer. Dahası, bir hegemon olmak yalnızca lider devletin siyasi ve ekonomik gücüne değil, aynı zamanda "genel çıkar" hakkında yeni bir dil yaratma yeteneğine de bağlıdır. Yani, hegemon, bu ideoloji, dil ve sistemden alınan geniş rıza ölçüsü aracılığıyla daha az güçlü olanlar üzerindeki hâkim gücünü ve üstünlüğünü sabitleyebilen bir düzen yaratır (Cox, 1987, 7). Başlangıçta, hegemonun güç kapasitesi düzenin iyi bir şekilde kurulması için hayati önem taşır. Daha sonra kurumlar ve yerleşik normlar gibi çeşitli araçlar aracılığıyla rıza mekanizması hegemonun sistemi daha az maliyetli bir şekilde sürdürmesini sağlar.

Post-hegemonik dönem, çok kutupluluk kavramıyla yakından ilişkilidir. Çok kutupluluk, uluslararası sistemde güç dengesinin birden fazla aktör arasında dağıldığı bir durumu ifade eder. Bu aktörler, yalnızca devletler değil, aynı zamanda uluslararası örgütler, şirketler ve transnasyonal ağlar gibi çeşitli yapıları da kapsamaktadır. Çok kutupluluk ve hegemonya arasındaki ilişki, hem teorik hem de pratik düzeyde karmaşık bir dinamiğe sahiptir. Gramsci'nin hegemonya teorisi, yalnızca fiziksel güçle değil, aynı zamanda ideolojik rıza ile şekillenen bir liderlik modeli öne sürerken, bu teori çok kutuplu bir dünyada yeni bir bağlam kazanır. Laïdi'ye göre çok kutupluluk, hegemonik düzenin tamamen ortadan kalktığı bir durum değildir; daha ziyade, hegemonik gücün zayıfladığı ve çok sayıda aktörün rol aldığı bir düzenin yükselişine işaret eder (Laïdi, 2014: 12). Bu süreçte hegemonya, merkezi bir güç olmaktan ziyade, çoklu güç merkezleri arasında paylaşılan bir yapı haline gelir. . Kutuplaşma, bölünmelerin bir ilişkiler sistemine yerleşmesine neden olur ve çatışmanın tarafları, koalisyon oluşturmak için bir araya gelmeye başlarlar. Kutuplaşmanın en genel biçimi, bir sistemin iki rakip grup arasında ikiye ayrılmasıdır. Kutupluluk (polarity) ise sistem analizinde kullanılan bir kavramdır. Kutupluluk hâlinde tanımlanabilir bir sistem dâhilinde bazı ak-

törler o kadar önemlidir ki diğer aktörlerin karşılık vermesi gereken kutupları oluştururlar. Kutuplaşma uluslararası sistemde bir süreçtir. Kutupluluk ise bir durumu göstermektedir (Evans & Newnham, 2001: 373-374).

Çok Kutupluluk: Bilinmeyen Bölge (Terra Incognita) Olarak Post-Hegemonik Dönem

Uluslararası ilişkilerde “terra incognita”, haritalanmamış, bilinmeyen ve keşfedilmemiş alanları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Klasik anlamda coğrafi keşiflerle bağlantılı olan bu terim, modern uluslararası politika ve sosyoloji literatüründe, yeni ortaya çıkan ve öngörülemez dinamikler barındıran küresel süreçleri açıklamak için de kullanılmaktadır. Post-hegemonik dönem ve çok kutupluluk, bu çerçevede terra incognita olarak değerlendirilebilir çünkü mevcut hegemonik düzenin kırıldığı, ancak yerine yeni bir hegemonya veya normatif yapıların henüz tam anlamıyla şekillenmediği belirsiz bir durumu temsil eder. Bu çalışmada kullanılan “Terra Incognita” metaforu, yalnızca çok kutupluluğun bir güç dengesi değişimi değil, aynı zamanda kurumsal ve normatif belirsizlikler ürettiği bir tarihsel eşik olduğunu vurgulamak üzere seçilmiştir. Nitekim tarihsel olarak 1945 sonrası kısa süreli çok kutuplu görünümeler ortaya çıkmışsa da bu dönemler hızlıca iki kutuplu veya Amerikan merkezli bir hegemonik sistem tarafından çevrelenmiştir. Soğuk Savaş’ın çift kutuplu yapısı ve sonrasındaki Amerikan unipolar momenti, bu aralıkların uzun vadeli “belirsizlik” üretmesine izin vermemiştir. Oysa 21. yüzyılın başından itibaren yükselen Çin, yeniden dirilen Rusya, bölgesel güçlerin (Hindistan, Türkiye, Brezilya vb.) farklı ittifak denemeleri ve Batı kurumlarının meşruiyet krizleri, çok kutupluluğu kurumsal ve ideolojik düzlemde inşa edilmemiş bir boşluk olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışmanın merkez metaforu olan “Terra Incognita”, yalnızca güç dengesine değil, bir hegemonik anlam rejiminin eksikliğine ve yön­süz­lüğüne işaret etmektedir. Dolayısıyla bu metafor, tarihteki diğer çok kutuplu anlardan farklı olarak, bugünkü dönemin hegemonik tahayyül boşluğunu anlatmak için kullanılmaktadır. Bu nedenle 21. yüzyıl sonrası çok kutupluluk, yalnızca aktör sayısındaki artış değil, kurumsal ve söylemsel bir pusulasızlık haliyle tanımlanmaktadır. Terra Incognita’nın haritalanmamışlığı, sadece bilinmeyen bir coğrafyayı değil, bilinmeyen bir küresel siyasal tahayyülü temsil etmektedir.

Taggart ve Abraham (2022) çok kutupluluğun henüz keşfedilmemiş bir alan olarak değerlendirilmesi gerektiğini öne sürerken, hegemonik güçlerin norm üretme kapasitesinin zayıfladığı ve uluslararası ilişkilerdeki güç

dengesinin belirsizleştiği bir süreçten bahsederler. Çok kutupluluk, sadece güç dengelerinin değişmesiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda yeni hegemonik normların henüz belirginleşmediği, devletlerin ve diğer aktörlerin kendilerini yeniden tanımlamak zorunda kaldığı bir döneme işaret eder. Bu, yalnızca devletlerarası ilişkiler açısından değil, ulus-devletlerin iç politik yapıları, ekonomik modelleri ve kimlik inşaları açısından da bilinmezlikler içeren bir süreci beraberinde getirmektedir

Bu bağlamda, terra incognita metaforu, uluslararası sistemdeki dönüşüm sürecinin henüz tam olarak anlaşılmadığını ve yeni normların henüz kurum-sallaşmadığını vurgular. Laïdi (2014), çok kutupluluğun hegemonik düzenin tamamen ortadan kalktığı bir durum olmadığını, ancak hegemonik gücün zayıfladığı ve çok sayıda aktörün belirleyici rol oynadığı bir geçiş dönemi olarak görülebileceğini belirtmektedir. Bu bakış açısına göre, hegemonik boşluklar ve normatif belirsizlikler, devletlerarası rekabeti ve bölgesel güç mücadelelerini daha karmaşık hale getirmektedir. Antonio Gramsci'nin hegemonya kavramı (Gramsci, 1971), egemen gücün sadece maddi araçlarla değil, aynı zamanda normatif ve ideolojik rıza mekanizmalarıyla sürdürüldüğünü ortaya koyar. Ancak post-hegemonik dönemde, bu rıza mekanizmalarının aşındığı ve yeni hegemonik çerçevelerin oluşmadığı bir boşluk ortaya çıkmaktadır. Bu durum, hegemonik normların birden fazla aktör tarafından üretildiği ya da hiçbir aktör tarafından tam anlamıyla kontrol edilemediği bir sistemin doğmasına neden olmaktadır (Cox, 1987). Bu süreç, Keohane ve Nye'in "karmaşık karşılıklı bağımlılık" (complex interdependence) teorisi ile de açıklanabilir. Keohane ve Nye, devletlerin ekonomik, çevresel ve kültürel alanlarda artan bir şekilde birbirine bağımlı hale geldiğini ve bu durumun ulus-devletlerin egemenlik anlayışını yeniden şekillendirdiğini savunur. Ancak bu karşılıklı bağımlılık eşit dağılmadığı için, uluslararası sistemde yeni normatif krizler ve istikrarsızlıklar da yaratmaktadır (Keohane, 1984). Özellikle küreselleşme, dijitalleşme ve büyük güçlerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki belirsizlikler, terra incognita metaforunu daha da anlamlı hale getirmektedir.

Schweller ve Pu (2011), Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative) gibi projelerle küresel ölçekte etkisini artırmasını, post-hegemonik dönemde yeni normatif düzenler yaratma çabası olarak değerlendirir. Ancak bu girişimler, mevcut hegemonik düzenin yerini alacak yeni bir sistemin kesin sınırlarını çizmeye yetmemektedir. Çin'in ekonomik gücünü artırmasına rağmen, Batı normatif değerlerine karşı güçlü bir alternatif sunup sunamayacağı hâlâ tartışma konusudur. Bu bağlamda, Çin'in yükselişi küresel

ekonomik dengeleri değiştirirken, kültürel ve ideolojik anlamda Batı hegemonyasına karşı ne ölçüde bir karşıt paradigma oluşturabileceği belirsizliğini korumaktadır. Ancak, Öğün'(2024) ün bakış açısı bu tartışmada farklı bir eksenle konumlanmakta ve Çin yerine Hindistan'ı işaret etmektedir. Ona göre, Amerikan Rüyâsının yerini alacak olan yeni kültürel hegemonya, bir Batı-Doğu sentezine dayanacak; yani, Kuantum fiziği ile Hint metafiziğinin birleşiminden doğan yeni bir paradigmayla şekillenecektir. Bu perspektif, küresel düzende yalnızca ekonomik veya siyasi güç dengelerinin değil, aynı zamanda epistemolojik ve kültürel hegemonya formlarının da yeniden tanımlandığını göstermektedir. Öte yandan, Batı'nın hegemonik gücünün gerilemesi, yeni normların doğmasını engellememekte; ancak hangi normların baskın olacağını belirlemekte belirsizlik yaratmaktadır. Bu noktada, yeni bir normatif düzenin nasıl şekilleneceği sorusu öne çıkmaktadır. Huntington'un "medeniyetler çatışması" teorisi, bu sürecin bir hegemonik boşluk yaratacağını ve farklı normatif çerçevelerin çatışma içinde olacağını öne sürerken, Fukuyama'nın "tarihin sonu" tezi, liberal demokrasinin nihai normatif düzen olarak evrenselleşeceğini savunmaktadır. Ancak günümüz dünyasında yaşanan gelişmeler, bu iki paradigmanın da eksik ve hatalı olduğunu göstermektedir.

Çok kutupluluk, sadece güç dengelerinin yeniden şekillenmesiyle değil, aynı zamanda küresel normların, ideolojik çerçevelerin ve hegemonik anlatıların belirsizleşmesiyle de karakterize edilmektedir. Bu bağlamda, terra incognita metaforu, çok kutuplu dünya düzeninin getirdiği belirsizlikleri, yeni hegemonik normların henüz oluşmadığı bir ara dönem olarak tanımlamak için son derece uygundur. Taggart ve Abraham'ın belirttiği gibi, çok kutupluluk, yeni bir hegemonik düzenin belirginleşmediği, ancak eski düzenin de tamamen ortadan kalkmadığı bir boşluk yaratmaktadır (Taggart & Abraham, 2022: 35).

Bu süreçte, uluslararası iş birliği mekanizmalarının yeniden tasarlanması, hegemonik normların kapsayıcı ve adil bir şekilde inşa edilmesi ve ulus-devletlerin esnek ve uyumlu politikalar geliştirmesi, belirsizliklerin yönetilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Hegemonik normların yeniden şekilleneceği bu dönemde, uluslararası ilişkiler disiplininin, hegemonik boşlukların nasıl doldurulacağını ve çok kutupluluğun normatif açıdan nasıl yönetileceğini araştırması gerekmektedir. Son olarak, çok kutupluluğun getirdiği hem fırsatlar hem de riskler göz önünde bulundurulduğunda, terra incognita olarak adlandırılan bu sürecin dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerektiği açıktır. Küresel güç dengeleri ve normatif yapılar değişirken, bu değişimin hangi aktörler tarafından ve nasıl yönlendirileceği, uluslararası sistemin geleceğini belirleyen

en önemli faktörlerden biri olacaktır. Bu bağlamda post-hegemonya, salt bir kuramsal inşa ya da normatif idealden ziyade, mevcut uluslararası sistemde gözlemlenen hegemonik çözümlere eğilimlerinin analitik bir kavramsallaştırması olarak ele alınmaktadır. Hegemonya yalnızca güç değil, rıza ve norm üretimiyle de ilişkili olduğundan; bu alanlardaki belirsizlik ve çoğulluk hali post-hegemonik bir karaktere işaret etmektedir. Bu durum, mevcut düzenin bütünüyle yıkıldığı ya da yeni bir düzenin inşa edildiği anlamına gelmemektedir. Aksine, örneğin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelik yapısı ve "dünya beşten büyüktür" söylemi gibi örnekler, mevcut düzenin meşruiyet krizleriyle birlikte işleyişini sürdürdüğünü ve bu krizlerin söylemsel düzeyde karşı-hegemonik talepleri beslediğini göstermektedir. Dolayısıyla burada önerilen normatif düzen, bir ütopya değil, küresel aktörlerin -başta Çin, Rusya, Hindistan ve Türkiye gibi- fiili pratikleri ve söylemleri üzerinden şekillenen yönetim alternatiflerinin kavramsal ifadesidir. Çalışmanın amacı, çok kutupluluğun sunduğu fırsatların ya da tehditlerin ötesinde, bu sürecin doğurduğu kurumsal, ideolojik ve normatif boşlukları analiz etmektir. Bu nedenle kullanılan normatif çerçeve, ideal bir düzenin önerisi değil; aksine, reel siyasal pratiklerin neye evrildiğini anlamaya yönelik analitik bir bakış açısıdır. Dolayısıyla, tanımlayıcı bir perspektifle normatif gerilim alanları birlikte değerlendirilmekte, oluşan belirsizliklerin nasıl yönetilebileceğine dair düşünsel bir çerçeve sunulmaktadır.

Post-Hegemonik Dönemde Ulus-Devletin Dönüşümü ve Egemenlik Alanlarının Yeniden Tanımlanması

Post-hegemonik dönem, yalnızca küresel güç dengelerindeki değişimi değil, aynı zamanda ulus-devletlerin egemenlik ve iktidar alanlarının yeniden tanımlanmasını da beraberinde getirmektedir. Küreselleşme, dijitalleşme ve uluslararası aktörlerin yükselişi, ulus-devletlerin geleneksel güç yapılarını aşındırmakta ve bu yapıları yeniden biçimlendirmeye zorlamaktadır. Bu süreçte ulus-devletler yalnızca iç politikalarında değil, uluslararası arenada da yeni işlevler ve stratejiler geliştirmek durumunda kalmıştır.

Ulus-devletlerin karşı karşıya olduğu en büyük dönüşümlerden biri, küreselleşme ve dijitalleşmenin egemenlik ve kimlik gibi temel devlet unsurlarını köklü bir şekilde değiştirmesidir. Egemenlik, geleneksel olarak ulus-devletin en temel niteliği olarak kabul edilse de post-hegemonik dönemde bu kavram ciddi bir dönüşüme uğramaktadır. Küreselleşme, ekonomik ve kültürel sınırları geçirgen hale getirmiş, ulus-devletlerin iç politikalarındaki özerk-

liklerini aşındırmıştır. Örneğin, uluslararası ticaret anlaşmaları ve ekonomik bloklar, ulusal ekonomilerin bağımsız karar alma yetilerini sınırlandırmakta, çok uluslu şirketler ise ulusal hükümetlerin ekonomik politikalarını doğrudan etkileyebilmektedir. Keohane ve Nye’nın karşılıklı bağımlılık teorisi, devletlerin yalnızca ekonomik değil, çevresel ve kültürel alanlarda da birbirine bağımlı hale geldiğini ve bu durumun ulus-devletin egemenlik anlayışını yeniden şekillendirdiğini öne sürmektedir (Keohane & Nye, 1977: 12). Ancak, ulus-devletlerin egemenlik ilkesinden tümüyle vazgeçmesi söz konusu değildir. Egemenlik, devletin varoluşsal temel niteliği olarak korunmakta, ancak yeni koşullara uyumlu biçimde yeniden tanımlanmaktadır. Özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde uluslararası sınırların kapatılması, Trump yönetiminin Çin’e yönelik vergi politikaları ve teknoloji savaşları, Çin’in devlet güdümlü ekonomik stratejileri gibi gelişmeler, ulus-devletlerin egemenlik iddiasını güçlendirme çabalarının güncel örneklerini oluşturmuştur. Bu bağlamda, post-hegemonik dönemde egemenlik kavramı, geleneksel mutlak bağımsızlık anlayışından uzaklaşmakta; ancak devletlerin stratejik alanlarda (güvenlik, sağlık, ekonomi) özerk karar alma iradesini koruma ve yeniden tesis etme yönündeki çabaları devam etmektedir. Dolayısıyla, post-hegemonik süreçte egemenlik, tamamen çözülmüş bir yapı değil; aksine hem aşınan hem de yeniden inşa edilen dinamik bir nitelik taşımaktadır.

Post-hegemonik dönemde, dijitalleşme ve büyük teknoloji şirketlerinin yükselişi, devletlerin egemenliğini aşındıran yeni bir dinamik oluşturmuştur. Dijital platformların küresel etkisi, yalnızca ekonomik ilişkilerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda siyasi ve toplumsal alanlarda da belirleyici hale gelmiştir. Byung-Chul Han’ın “*enfokrasi*” kavramı, dijitalleşmenin ulus-devlet üzerindeki etkisini açıklamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Han’a göre, dijital platformlar, devletlerin bilgi kontrolünü ve yurttaşlarla olan ilişkisini dönüştürmektedir (Han, 2023). Han, “Enfokrasi” kavramını, modern demokrasinin krize sürüklendiği ve dijital iletişimin bir iktidar biçimi olarak çalıştığı yeni bir rejimi tanımlamak için kullanır. Han’a göre enfokrasi, “bilginin iktidar olduğu ve bilgi akışlarının siyasal karar alma süreçlerini belirlediği” bir yönetim tarzıdır. Bu bağlamda ulus-devletin klasik anlamda egemenlik yetkileri, şeffaflık ideolojisi, algoritmik yönetim biçimleri ve gönüllü veri ifşası üzerinden aşındırılmaktadır. Devletin yurttaşı denetlediği değil, yurttaşın kendi verisini denetimsiz biçimde sunduğu bir sistemde, iktidarın odağı ulus-devletin ötesine taşınmaktadır. Enfokrasi, klasik anlamda egemenliğin fiziksel mekanla kurduğu ilişkiyi de parçalamaktadır. Bilginin sınır tanımaz yapısı, egemenliğin mekân-

sallığına son vermekte, dijital platformların küresel etkisiyle yurttaş-devlet ilişkisinin doğasını dönüştürmektedir. Han'ın enfokrasi kavramı, bu açıdan ulus-devletin yalnızca iç politika üretme değil, meşruiyet ve yurttaşlık tanımı yapma gücünün de dijital sermaye ve veri tekelleri tarafından kuşatıldığını ileri sürer. Gözetim kapitalizmiyle birlikte değerlendirildiğinde, enfokrasi yalnızca bilgi yönetimini değil, duyguların, dikkat ekonomisinin ve kamusal algının yönetimini de içerir. Ulus-devletin kamusal alanı düzenleme gücü, artık dijital mecralardaki algoritmik müdahalelerle şekillenmektedir. Bu da ulus-devletin post-hegemonik dönemde yalnızca dış rekabetle değil, içeriden gelen teknolojik iktidar biçimleriyle de karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Ancak bu süreç, egemenlik kavramında basit bir çözülmeden ziyade, yeni biçimlerde yeniden tesis edilen bir denetim mekanizmasını da içermektedir. Klasik anlamda fiziksel egemenlik sınırlarının aşıldığı bu yapı, bilgi ve veri akışları üzerinden bireylerin daha yoğun ve görünmez bir şekilde denetlenmesiyle yeni bir iktidar formu üretmektedir. Dolayısıyla enfokrasi, hem egemenlik alanlarının gelecekte mekânsal temellerden çözülmesini hem de yeni psikopolitik kontrol mekanizmalarının doğuşunu aynı anda ifade etmektedir.

Shoshana Zuboff'un "gözetim kapitalizmi" kavramı ise dijital verinin büyük teknoloji şirketleri tarafından toplandığını ve bunun ulus-devletin egemenlik alanını aşındıran yeni bir ekonomik sistem oluşturduğunu öne sürmektedir (Zuboff, 2021). Facebook, Google, Amazon gibi şirketler, uluslararası sistemde yalnızca ekonomik aktörler değil, aynı zamanda dijital egemenlik alanları yaratan yapılar haline gelmiştir. Bu durum, ulus-devletlerin geleneksel egemenlik anlayışını sorgulamakta ve bireylerin küresel bağlamdaki konumunu dönüştürmektedir. Edward Snowden'ın ortaya çıkardığı NSA skandalı, ulusal güvenlik ve bireysel mahremiyet arasındaki gerilimi vurgulayarak, dijital egemenlik kavramını tartışmaya açmıştır (Morozov, 2013: 56). Ulus-devletler, siber güvenlik tehditlerine karşı daha fazla önlem alırken, aynı zamanda bireysel özgürlükleri kısıtlayan gözetim mekanizmalarını artırmaktadır. Bu durum, ulusal egemenliğin yalnızca fiziksel sınırlar üzerinden değil, dijital alanlar üzerinden de şekillendiğini göstermektedir. Post-hegemonik dönemde ulus-devletler yalnızca ekonomik veya dijital tehditlerle değil, aynı zamanda transnasyonal sorunlar ile de karşı karşıya kalmaktadır. Küresel iklim krizi, pandemiler ve uluslararası terörizm gibi meseleler, ulus-devletlerin bu sorunlarla tek başına başa çıkma kapasitesini aşmakta ve uluslararası örgütlerin rolünü artırmaktadır.

David Held'in küresel yönetim teorisi, bu süreçte ulus-devletlerin giderek daha fazla uluslararası işbirliği mekanizmalarına bağımlı hale geldiğini

öne sürmektedir (Held, 2004). Örneğin, Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kuruluşlar, küresel sorunları yönetmek için ulus-devletlerden bağımsız politikalar geliştirmektedir. Bu durum, geleneksel egemenlik anlayışını zayıflatmakta ve ulus-devletlerin karar alma süreçlerinde daha fazla uluslararası baskıya maruz kalmasına neden olmaktadır. Öte yandan, bölgesel örgütlerin ve ittifakların güçlenmesi, ulus-devletlerin uluslararası alandaki etkisini yeniden şekillendirmektedir. Örneğin Avrupa Birliği gibi yapılar, üye ülkeler üzerinde güçlü politik ve ekonomik düzenlemeler getirerek, ulus-devletlerin bağımsız politikalarını sınırlamaktadır. Ancak bu süreç yalnızca ulus-devletin güç kaybı olarak yorumlanmamalıdır. Küresel ve bölgesel ittifaklar, ulus-devletlerin uluslararası arenada daha etkin aktörler olarak varlık göstermesine olanak tanıyabilir. Bölgesel güçler, uluslararası sistemin geleneksel hegemonik yapısından koparak, kendi bölgelerinde liderlik pozisyonu elde etmeye çalışmaktadır. Örneğin Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi", sadece Asya kıtasında değil, Afrika ve Avrupa'da da büyük bir altyapı ve ekonomik iş birliği ağı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu girişim, Çin'i bir bölgesel güçten küresel bir güce dönüştürmenin stratejik bir aracı olarak değerlendirilmiştir (Ferdinand, 2016: 956). Benzer şekilde, Hindistan da "Act East Policy" politikası ile Asya-Pasifik bölgesindeki etkisini artırmayı amaçlamaktadır. Brezilya, Güney Afrika ve Hindistan gibi ülkeler, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ittifakı üzerinden ekonomik işbirliğini güçlendirmekte ve Batı merkezli ekonomik düzenin dışına çıkmaya çalışmaktadır. BRICS, IMF ve Dünya Bankası gibi geleneksel Batı kurumlarına alternatif bir yapı oluşturmayı hedefleyerek, uluslararası finans sistemini dönüştürme girişiminde bulunmaktadır (Nye, 2004: 98). Ayrıca, Afrika kıtasında Güney Afrika, yalnızca bölgesel ekonomik liderlik değil, aynı zamanda Afrika Birliği aracılığıyla politik ve diplomatik bir liderlik rolü üstlenmiştir. Benzer şekilde, Güney Amerika'da Brezilya, MERCOSUR gibi bölgesel ekonomik birliklerle liderlik pozisyonunu sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, çok kutuplu dünya düzeni, ulus-devletlerin geleneksel güç yapılarını yeniden tanımlamalarını zorunlu kılmaktadır. Ancak, bu süreçte ulus-devletler, bölgesel işbirlikleri ve çok taraflı mekanizmalar aracılığıyla küresel sistemdeki etkilerini sürdürme potansiyeline sahiptir. Bu süreçte bölgesel güçler sadece kendi bölgelerinde değil, aynı zamanda küresel düzeyde de artan bir rol oynamaktadır. Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya ve Güney Afrika gibi ülkeler, çok kutupluluk düzeninin en önemli unsurları haline gelmiştir. Ancak bu yükseliş, yalnızca ekonomik ya da askeri güçle sınırlı kalmayıp, kültürel ve politik nüfuzu da kapsamaktadır. Hakeza Türkiye'nin bölgesel politikaları, Hindistan'ın Asya'daki ekonomik

yükselişi ve Brezilya'nın Güney Amerika'daki etkisi, bu güçlerin uluslararası sistemdeki rolünü yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Ancak bu süreç, tüm ulus-devletler için eşit etkiler üretmemektedir. Küresel ölçekte siyasi, ekonomik ve askeri açıdan güçlü olan devletler (örneğin ABD, Çin, Rusya) ile daha kırılgan yapıdaki devletler arasında bu etkileşimlerin niteliği ve şiddeti farklılık göstermektedir. Güçlü aktörler hâlâ bölgesel ve küresel düzeyde hegemonik ilişkiler kurma kapasitesine sahipken, zayıf devletler uluslararası örgütler aracılığıyla hegemonik baskılara da maruz kalabilmektedir. Bu bağlamda, küresel yönetim mekanizmalarının post-hegemonik süreçte bile, yeni biçimlerde hegemonya üretebildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bölgesel güçlerin yükselişi, yalnızca ekonomik ve askeri boyutla sınırlı değildir; aynı zamanda kültürel ve ideolojik nüfuz da büyük önem taşımaktadır. Çin, “yumuşak güç” politikaları aracılığıyla kültürel etkisini artırmaya çalışmaktadır. Konfüçyüs Enstitüleri gibi projelerle Çin, kendi kültürünü ve dilini yayarak küresel imajını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Benzer şekilde, Hindistan Bollywood üzerinden küresel bir kültürel etkileyici olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, bölgesel güçlerin kültürel nüfuzları, uluslararası politikada daha geniş bir görünürlük ve etki kazanmalarını sağlamaktadır. Ancak bu süreç, aynı zamanda Batı kültürel hegemonyasına karşı bir meydan okuma olarak da değerlendirilebilir. Özellikle, Batı-dışı kültürel değerlerin ve yaklaşımların küresel sistemde daha fazla görünür hale gelmesi, uluslararası düzenin daha çoğulcu bir yapıya dönüşmesini teşvik etmektedir. Bu güçlerin yükselişi, küresel politikada çok taraflılığı ve bölgesel işbirliklerini teşvik etmekte, ancak aynı zamanda hegemonik güçlerle çatışmalara da yol açmaktadır. Örneğin Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Batı ile Rusya arasında büyük bir gerilime neden olmuş ve bölgesel bir güç olarak Rusya'nın etkisini küresel düzeyde yeniden değerlendirmiştir. Bu durum çok kutupluluğun barış ve iş birliği kadar çatışma ve istikrarsızlık da getirebileceğini göstermektedir.

Ulus-devletlerin post-hegemonik dönemde karşılaştığı belirsizliklere yanıt olarak, esnek politikalar geliştirme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Joseph Nye'in “akıllı güç” kavramı, bu bağlamda ulus-devletlerin sert güç ve yumuşak gücü birleştirerek daha etkili bir strateji geliştirebileceğini öne sürmektedir (Nye, 2004). Örneğin, Türkiye'nin 2010 sonrası dönemde hem Ortadoğu'daki bölgesel dinamiklere müdahil olması hem de Afrika ülkeleriyle geliştirdiği yumuşak güç odaklı diplomasi, bu esnekliğin bir yansımasıdır. Benzer şekilde, Japonya, Çin'in Asya'daki etkisini dengelemek için teknolojik yatırımlara ve uluslararası yardım projelerine yönelmektedir (Schweller & Pu, 2011).

Sonuç

Post-hegemonik dönem, küresel siyasetin ve uluslararası ilişkiler teorisinin köklü dönüşümler geçirdiği, hegemonik gücün aşındığı ve çok kutuplu bir sistemin inşa edilmeye çalışıldığı bir evreyi ifade etmektedir. Bu süreç, yalnızca hegemonya sonrası güç dengelerinin değişimiyle değil, ulus-devletlerin ege-menlik anlayışlarının yeniden tanımlandığı ve küresel normatif çerçevenin dönüştüğü bir sistem yaratmaktadır. Ancak çok kutupluluk, yalnızca güç paylaşımı bağlamında ele alınabilecek bir olgu değildir. Normatif düzenin hangi aktörler tarafından ve nasıl şekilleneceği, bu yeni dönemin küresel istikrar mı yoksa yeni bir belirsizlik alanı mı getireceği sorularını beraberinde getirmektedir.

Bu bağlamda, çok kutupluluk kavramı sadece hegemonik kontrolün azalmasıyla daha adil bir düzen yaratma potansiyeli taşımamakta, aynı zamanda yeni normatif çatışmalar ve rekabet alanları da üretmektedir. Mevcut sistem, henüz keşfedilmemiş küresel güç dengelerinin ve yönetim mekanizmalarının inşa edilmeye çalışıldığı “terra incognita” olarak tanımlanabilecek bir evreye girmiştir. Batı merkezli hegemonik normların gerilemesi, yeni güç merkezlerinin küresel siyasette daha belirleyici roller üstlenmesi anlamına gelse de, bu yeni düzenin nasıl şekilleneceği henüz netleşmemiştir.

Chakrabarty, küreselleşmenin Batı merkezli yapısına karşı, yerel direnişlerin ve post-kolonyal söylemlerin güç kazandığını vurgulamaktadır (Chakrabarty, 2021). Bu durum, Batı hegemonyasının aşınması ile yeni bölgesel güçlerin normatif düzen kurma çabalarının eş zamanlı olarak ilerlediğini göstermektedir. Çin, Rusya ve Hindistan gibi aktörler, kendi küresel vizyonlarını ve normatif çerçevelerini oluşturmaya çalışırken, bu durum yalnızca yeni birçok kutupluluk düzeni yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda hegemonya sonrası bir normatif boşluk üretmektedir.

Yeni Hegemonya mı, Post-Hegemonik Dönem mi?

Bu noktada, çok kutupluluğun gerçekten hegemonya sonrası bir düzen mi yoksa yalnızca farklı aktörlerin hegemonya mücadelesi mi olduğu kritik bir sorudur. John Mearsheimer’a göre, çok kutuplu sistemler kaçınılmaz olarak daha fazla çatışma ve rekabet yaratmaktadır (Mearsheimer, 2001). Çin ve Rusya gibi güçler, Batı’nın küresel liderliğine karşı dururken, aynı zamanda kendi hegemonik yapılarını inşa etmektedir. Özellikle Huawei ve TikTok gibi dijital platformların Batı merkezli dijital hegemonya karşısında alternatif ekosistemler kurma çabaları, bu yeni dönemin yalnızca güç paylaşımı değil, aynı zamanda teknolojik ve ekonomik normların yeniden şekillendirilmesi süreci olduğunu göstermektedir.

Öte yandan bu süreç yalnızca Batı ve Çin arasındaki rekabet üzerinden okunmamalıdır. Latin Amerika, Afrika ve Güneydoğu Asya gibi bölgelerde, bu yeni düzenin nasıl şekilleneceği büyük ölçüde küresel yönetim mekanizmalarının nasıl evrileceğine bağlı olacaktır. Çok kutupluluk, sadece yeni bir hegemonya yaratma çabası mı olacak, yoksa küresel düzenin normlarını da dönüştürebilecek mi? Bu soru kapitalizmin ve küresel ekonomik sistemin hangi yöne evrileceği ile doğrudan ilişkilidir.

Burada Batı dışı aktörlerin yeni bir normatif çerçeve geliştirme potansiyeli, yalnızca ekonomik ve teknolojik kapasiteleriyle değil, aynı zamanda küresel adalet ve eşitlik vizyonlarına ne kadar katkı sağlayabilecekleriyle ölçülecektir. Çin ve Rusya'nın yükselişi, küresel düzende yeni bir eşitlik ve çoğulculuk mu sağlayacaktır, yoksa sadece farklı aktörler arasında bir güç mücadelesi mi doğuracaktır? Bu noktada, küresel solun çok kutupluluk kavramını nasıl ele aldığı da önemli bir tartışma konusudur.

Özellikle sol düşünce, uzun süredir emperyalizme karşı çok kutupluluğu bir direniş biçimi olarak benimsemiş olsa da, bu söylemin faşist ve otoriter rejimler tarafından da bir meşrulaştırma aracı olarak kullanıldığı unutulmamalıdır (Krishnan, 2023). Putin ve Xi Jinping gibi liderler, Batı hegemonyasına karşı olduklarını iddia ederken, kendi otoriter sistemlerini de küresel hegemonya karşısı bir duruş olarak sunmaktadır. Bu bağlamda, küresel solun, çok kutupluluğun gerçekten bir anti-emperyalist model mi yoksa yeni bir otoriter düzenin meşruiyet kaynağı mı olduğu üzerine yeniden düşünmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, çok kutupluluk, yalnızca güç dağılımındaki bir değişimi ifade etmekle kalmayıp, aynı zamanda hegemonik normların dönüşümünü de beraberinde getiren bir süreçtir. Ancak bu süreç, daha adil ve demokratik bir küresel düzen mi yaratacaktır, yoksa yeni bir hegemonya türü mü inşa edilecektir? Çin'in yükselişi, Batı'nın gerilemesi ve bölgesel güçlerin artan etkisi, sadece yeni aktörlerin küresel sistemde yer alması anlamına mı gelmektedir, yoksa bu durum uluslararası düzenin temel yapısını da değiştirecek midir? Bu noktada çok kutupluluğun normatif bir dönüşüm yaratabilmesi için, yeni güç merkezlerinin yalnızca ekonomik ve teknolojik kapasiteleriyle değil, küresel adalet, eşitlik ve yönetim alanlarındaki katkılarıyla da değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğer yeni çok kutuplu düzen sadece farklı aktörlerin hegemonyasını inşa etmekle sınırlı kalırsa, bu, gerçek anlamda post-hegemonik bir dönüşüm değil, yalnızca hegemonik yapının el değiştirmesi anlamına gelecektir. Ancak, kapitalizmin izlediği yolları takip ederek, eşitlikçi bir hegemonya kurmak ne ölçüde mümkündür?

Bu sorulara kesin bir yanıt vermek şu an için zor olsa da, post-hegemonik sistemin nasıl şekilleneceği, yalnızca büyük güçlerin hamleleriyle değil, küresel yönetim modellerinin nasıl evrileceğiyle de doğrudan ilişkilidir. Ulus-devletlerin bu yeni belirsizlikler karşısında nasıl bir yönelim sergileyeceği ve yeni güç dengelerinin nasıl inşa edileceği, gelecek yüzyılın uluslararası düzenini belirleyecek temel faktörler olacaktır. Kısacası temel savım çok kutuplu dünyanın post-hegemonik niteliğini, yalnızca yeni güç merkezlerinin ortaya çıkışıyla değil, aynı zamanda kurumsal, normatif ve ideolojik belirsizliklerle de tanımlamaktadır. Bu bağlamda kanaatim, ulus-devletin tamamen yok olmayacağı, ancak klasik anlamdaki egemenlik biçimlerinin ciddi bir dönüşüm geçirdiği yönündedir. Gramsciye bir yaklaşımla değerlendirildiğinde, rıza üretimi ve hegemonik anlatıların artık yalnızca devlet tarafından değil, dijital platformlar, algoritmalar ve küresel bilgi-sermaye ağları tarafından da şekillendirildiği görülmektedir. Bu nedenle ulus-devletin geleceği, yalnızca dış aktörlerle değil, yeni iktidar biçimleriyle kuracağı denge üzerinden şekillenecektir. Aynı şekilde, post-hegemonik dönem kavramsallaştırması da, bir hegemonya biçiminin yerini başka bir merkezin almasıyla değil; bilakis, hegemonik otorite inşa edecek bir anlam rejiminin oluşmamasıyla karakterize edilmektedir. Bu bağlamda, çok kutupluluk mevcut düzeni yeniden kurmaktan çok, mevcut olanı sorgulayan ve parçalılaştıran bir işlev görmektedir. Bu çalışma, çok kutupluluğun henüz kurumsallaşmamış ve normatif olarak belirginleşmemiş bir geçiş evresi oluşturduğunu; dolayısıyla post-hegemonik dönemin, istikrar vaat etmekten çok, yönsüzlük ve normatif boşluklar üretme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede, çalışmanın temel bulguları şunlardır:

1. Çok kutupluluk, teoride güç paylaşımı ve adalet umudunu barındırsa da bir terra incognita alanı olarak tahayyül edilmektedir.
2. Mevcut küresel güç dağılımı, yalnızca yeni aktörlerin yükselişiyle değil, aynı zamanda hegemonik rıza üretim mekanizmalarının çözülmesiyle karakterize edilmektedir.
3. Ulus-devletler, küreselleşmenin ve dijitalleşmenin baskılarına rağmen egemenlik ilkesinden vazgeçmemekte; aksine stratejik alanlarda (güvenlik, sağlık, teknoloji) egemenliklerini yeni biçimlerde tahkim etmeye çalışmaktadırlar.
4. Dijital platformlar ve bilgi akışları, klasik anlamda toprak ve sınır temelli egemenlik anlayışını aşındırmakta; rıza üretimini daha görünmez ve psikopolitik yöntemlere kaydırmaktadır.

5. Çok kutupluluk, yeni hegemonya biçimlerinin doğmasını engellemekte; aksine bölgesel hegemonya projelerini (Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi, Rusya'nın Avrasya vizyonu vb.) tetiklemekte, böylece normatif boşluklar ve çok-merkezli gelişmeler üretmektedir.

Kaynakça

- Altun, F. (2020). Dijital Çağda Türkiye'nin Stratejik Dönüşümü.
- Bostanoğlu, B. (1999). Türkiye-ABD ilişkilerinin Politikası: Kuram ve Siyasa. Ankara: İmge Kitabevi.
- Bottomore, T. (1988). Marxist Düşünce Sözlüğü. Çev. M. Tunçay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chakrabarty, D. (2021). Avrupa'ya Taşarlastırmak: Postkolonyal Düşünce ve Tarihsel Farklılık. Çev. İlker Cörüt. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium*, 10(2), 126-155.
- Cox, R. W. (1987). Production, Power, and World Order: Social Forces in the Making of History. Columbia University Press.
- Cox, R. W. (2004). Beyond Empire and Terror: Critical Reflections on the Political Economy of World Order. *New Political Economy*, 9(3), 307-323.
- Evans, G., Newnham, J. (1998). The Penguin Dictionary of International Relations. New York: Penguin.
- Ferdinand, P. (2016). Westward Ho-the China Dream and 'One Belt, One Road': Chinese Foreign Policy Under Xi Jinping. *International Affairs*, 92(4), 941-957.
- Gilpin, R. (1981). War and Change in World Politics, Cambridge: Cambridge University Press.
- Gramsci, A. (1971). Selections from the Prison Notebooks. New York: International Publishers.
- Gürçan, E. C. (2019). Geopolitical Economy of Post-Hegemonic Regionalism in Latin America and Eurasia, *Research in Political Economy*, 34(1), 102-118.
- Hamzaoğlu, H. (2024). Bir Bölgeselleşme Örneği Olarak Şanghay İşbirliği Örgütü. *Bölgesel Araştırmalar dergisi*. 8(2), 210-229.
- Han, B.-C. (2023). Enfokrazi: Dijitalleşme ve Demokrasinin Krizi. Çev. M. Özdemir. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Held, D. (2004). Global Covenant: The Social Democratic Alternative to the Washington Consensus. Polity Press.
- Horkheimer, M., Adorno, T.W. (1995). Aydınlanmanın Diyalektiği Felsefi Fragmanlar I. Çev. Oğuz Özügül. İstanbul: Kabaıcı Yayınevi.
- Krishnan, K. (2023), Çok Kutupluluk, Otoriterliğin Mantrası. <https://birikimdergisi.com/guncel/11240/cok-kutupluluk-otoriterligin-mantrasi>
- Kaymak, M. (2016). Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt 34, Sayı 1, 63-92.

- Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton University Press
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown and Company.
- Kindleberger, C. P. (1973). *The World in Depression, 1929-1939*. University of California Press
- Krader, L. (1972). The Origin of the Idea of Hegemony. *Dialectical Anthropology*. 1(1), 49-64.
- Krasner, S. (2000). State Power and the Structure of International Trade, *International Political Economy: Perspectives On Global Power and Wealth*, Eds. By Jeffrey A. Freden and David A. Lake, Fourth Edition, Bedford/St. Martin's, Boston-New York.
- Laïdi, Z. (2014). *The Great Disruption: How Globalization is Changing the World*. Polity Press.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W. W. Norton & Company.
- Morozov, E. (2013). *To Save Everything, Click Here: The Folly of Technological Solutionism*. PublicAffairs.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.
- Roberts, C. (2011). *Russia and the European Union: The Sources and Limits of "Special Relationships"*. Routledge.
- Schweller, R., & Pu, X. (2011). After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of U.S. Decline. *International Security*, 36(1), 41-72.
- Öğün, S.S. (2024). <https://www.yenisafak.com/yazarlar/suleyman-seyfi-ogun/hariciye-ve-sanat-4641546>
- Taggart, P., & Abraham, D. (2022). *Multipolarity and Global Order: Rethinking Hegemony in the 21st Century*. Routledge.
- Yavuzaslan, K. (2014). 21. Yüzyılda Amerikan Hegemonyası. Yayınlanmamış/Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdakul, D. (2019). ABD Hegemonyası Karşısında Çin'in Yükselişi ve 'Barışçıl Dış Politika' Söylemi. Yayınlanmamış/Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zuboff, S. (2021). *Gözetleme Kapitalizmi Çağı: Gücün Yeni Sınırnında İnsan Geleceği İçin Savaş*. Çev T. Uzunçelebi. İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.